

# הזהב פרק רביעי בבא מציעא

## נב.

עין משפט  
נר מצוה

ע"א א מ"י פ"ב מהל'  
מכירה הל' י סג  
לאון קע טושי"ע ח"מ ס'  
ר"ב סעי' טו:  
ע"ב ב ג מ"י שם הל' יא  
מ"ג ב ג מ"י שם הל' יא  
משה טושי"ע שם סעי' ז:  
פ ד מ"י פ"ד מהל'  
מעשר שני הל' יע:  
פ"א ה ו ז מ"י פ"ז מהל'  
גניבה הל' ד (והל' ה)  
סג עשין עב טושי"ע ח"מ  
ס' ר"ב סעי' יז:  
פ"ב ה מ"י פ"ט מהל'  
כלס הל' י:  
פ"ג ט י מ"י פ"ז מהל'  
גניבה הל' ה:

**תנא** דידן קחשיב מלמטה למעלה. לאין אונאה עד ד' איסקין  
ולא עד בכלל דבד' איסקין יש אונאה דגמרא אמרינן מאן  
מנא טלית ר"ש היא דלמנר ח' פונדיונין היין אונאה: **ותנא ברא**  
קחשיב מלמעלה למטה. אי גרסינן דברייתא עד כמה אחי שפיר  
דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד  
ועד בכלל אזל לא גרסינן עד לא  
הוה זרין למימר דחשיב מלמעלה  
למטה אלא כמשמעו כמה יהא אונאה  
ד' איסקין ואגז דקאמר לתנא דידן  
מלמטה למעלה נקט לתנא ברא  
מלמעלה למטה:

**עשיק לבדן.** וא"ת התינח נתאנה  
לוקח מתאנה מוכר מאי  
איכא למימר והתינח כסות פירות  
מאי איכא למימר וי"ל דלא פלוג  
רבנן ועי"ל דעיקר הטעם הוה סלע  
כיון דלא סגי לא מחיל:  
**ולא** קתני עד רביעי. ואע"ג דרובע  
מזי למהוי נמי רובע דינר  
כדתנן בפ"ק דכריתות (דף טז.) צו  
ציוס עמדו ברובעמיס והיני רובע  
דינר כדפי' התם וכן אמרינן התם  
גר שנתגייר זרין שפיריש רובע לקינו  
מ"מ אי מיירי הכא ברובע דינר  
ה"ל למיתני רביעי דלא נטעי  
ברובע שקל:

**אמר אביי** פחתה סלע יותר מבדי  
אונאה איסר אכור להוציא.  
פרש"י ציפה וא"ת פשיטא וריבא נמי  
שהקשה אפילו משהו נמי היה לו  
להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל  
דמיירי אפי' בדעתו להחזיר האונאה  
אסור כיון דהמקח טעות הוא אצל  
כדי אונאה מותר להוציאה ציפה  
ובלצד שיחזיר האונאה אם ימצאנה  
הנה קודם שיראה לשולחני ומותר  
כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי  
אונאה מוכרה ציפה אפילו אם אין  
דעתו להחזיר אונאה משום דהוי  
לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר  
לדינר אסור להוציאה ציפה אם אין  
דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כר"מ  
ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור  
להוציאה אפילו בשויה אסור כמ"ד  
בסמוך יתר על כן יקוץ אצל פחות  
מאיסר שרי דלהפסד מרובה חששו  
ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי'  
משהו נמי לית ליה האי סברא ומאי  
נמי סבר רבא צין כמ"ד יקוץ צין  
כמ"ד יקיים: **יתר ע"ב** בן יקוץ. ולא  
ימכרנו לתגר מזי נמי קאי אפחתה  
יתר מכדי אונאתה וה"פ אפילו ע"מ  
לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרס  
אצל לאחרים ימכור על מנת  
לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא  
ימכרנה לתגר לא קאי אלא אצלע  
עד שקל דלמנר פחתה יותר משקל  
והתקניה

**שמונה פונדיונות.** שמות כשאר אונאה: **צנריוס.** שיש שם שולחני  
עד כדי שיראה לשולחני: **צנפריס.** שאין שם שולחני: **עד ערבי**  
**שכוס.** שבה להוציאה בערב שבת לסעודת שבת אז ידע אם יוכל  
להוציאה ויקבלה ממנו: **ואס היה.**  
**וי"צ חדש נו'** בגמרא פריך הא אמרת  
עד ערבי שבת: ואין לו עליו אלא  
**הרעומת.** מפרש בגמרא: **ונוסיה.**  
בזילול מעשר שני. ובגמ' מפרש אם  
בשויה אם בסלע יפה: **לפי שאינה.**  
מדה זו של פוסלי מטבע בשביל  
חסרון מעט אלא כפש רעה: **גמ'**  
**ורמיניה כמה סהא סלע חסירה ויהא**  
**בה אונאה.** אלא דבני שיעורי  
היא אונאה ומתני קתני ולא יהא  
אלמא דבני שיעורי לאו אונאה היא  
עד דאיכא טפי: **אמר רב פפא.**  
לעולם אימא לך דבני שיעורי היא  
אונאה ולא יהא דמתני' לאו אשיעורא  
קאי אלא אפחות מכשיעור קאי:  
**מלמטה למעלה קחשיב.** וה"ק סלע  
הפוחתה והולכת עד כמה יכול  
להוציאה עד שפחתה שיעור כך וכך  
ומינין שהגיעה לשיעור הזה יהא זה  
אונאה: **וסנא ברא.** דנקט ויש בה:  
**מלמעלה למטה חשיב.** סלע שפחתה  
כמה פחתה להיות זה אונאה מפרש  
כל פחתה גדולה שבה כגון שבע  
איסרות או שש או חמש היא אונאה  
עד ד' והיא בכלל אצל לתנא דידן אין  
ארבעה בכלל לא יהא ועל כרחיך  
לא מיתוקמא אלא בהכי: **ומאי שנא**  
**בעליס.** סתם סחורה דתנן בהו לעיל  
(דף מט.) שמות למקח: **ר"ש היה.**  
דגבי סלע אית ליה שמות: **עשיק**  
לגביד. האריך לכסות גופך וגביד  
קנה ציבור: **ושוי לגריסך.** למאכלך  
לא תקנה אלא בשוין: **עשיק.** לשון  
יוקר הוא וחזירו באיזהו נשך (לקמן  
דף עז.) באתרא דלמימנר עשיק  
עפרא: **כיון דלא סגי ליה.** שאינו יואל  
בהוצאה: **יתר על כן מוכרה בשויה.**  
לקמיה מפרש לה יתירה על כן שלא  
פחתה כדי אונאה: **מוכרה בשויה.**  
בסלע יפה: **בסלע עד שקל.** סלע  
הטובע ופוחת והולך עד שקל מותר  
לקיימו לאין עשוי לרמות צו בני אדם  
למוכרו בסלע יפה לפי שפחת שלו  
ניכר אצל משפחת משקל לא קיימו  
לפי שבה לרמות ולמוכרו בתורת שקל  
שאינן פחת שלו ניכר לגבי שקל מתוך  
שהוא רחב שבמחילה היה סלע אינו  
נראה חסר משקל. שקל הוא מטבע  
של חצי סלע ודינר מטבע קטן שנים  
מהם יש בשקל: **בדינר עד רובע.**  
ואם היה דינר פחתה עד שעמד על  
רובע מותר לקיימו. קס"ד רובע דינר  
קאמר ולקמיה פריך מזי שנא סלע

אשמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד  
מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה  
לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות יאם היה  
מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה  
דימנו ואין לו עליו אלא תרעומת ונותנה  
למועשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש  
רעה: **גמ'** ורמינהי עד כמה תהא הסלע  
הסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא אלא  
קשיא **תנא דידן קא חשיב** מלמטה למעלה  
**תנא ברא קא חשיב** מלמעלה למטה מאי  
שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא  
פליגי אמר רבא מאן תנא טלית ר"ש היא  
אביי אמר טלית עד שתות מחיל איניש  
דאמרי איניש עשיק לגביד ושוי לכרסך סלע  
כיון דלא סגי ליה לא מחיל גופא **עד כמה**  
**תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ** אומר  
ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר  
ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר  
שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על  
כן מוכרה בשויה **עד כמה תיפחת ויהא**  
**רשאי לקיימה בסלע עד שקל** בדינר עד רובע  
פחות מבן איסר אסור (להוציאה) **והרי זה**  
**לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא להרג**  
**מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה**  
**ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו** אמר מר  
בסלע עד שקל בדינר עד רובע מאי שנא  
בסלע עד שקל ומאי שנא בדינר עד רובע  
אמר אביי **ומאי רובע דקתני נמי רובע שקל**  
אמר רבא **דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני**  
**רביע ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל**  
**מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי**  
**משקל מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי דינר**  
**הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע**  
**אסור לקיימו:** פחות מבן איסר אסור  
(להוציא): **מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר**  
**פחתה סלע יותר מבדי אונאה איסר אסור**  
**אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא**  
**אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור**  
**וסתמא כר"מ תנן התם סלע שנפסלה**  
**והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה**  
**עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה**  
**לסלע שני דינרים פחות מבן יקוץ יתר**  
**על כן מאי אמר רב הונא פחות מבן**  
**יקוץ יתר על כן יקוץ רבי אמי אמר**  
**פחות מבן יקוץ יתר על כן יקיים מיתבי**  
**יתר**

דלא מזי לשהוי אלא עד חזיו ודינר עד רובע משחקר ועמד על פחות  
מבובע לא יקיימו דלתי לאפוקיה ברובע: **פחות מבאן איסר אסור.**  
לקמיה מפרש: **לא ימכרנה.** זו שאמרו אסור לקיימה לא החירו לו שימכרנה בדמיה לא לתגר: **ולא לחרס.** אדם אנס: **ולא להרג.** רואח:  
**שמרמין זה אם אחרים.** ומיראה יקבלה מידם ציפה: **רובע שקל.** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה ליה**  
**למתלייה לדינר בשקל.** ליתא בדינר עד חצי זו: **דאמי משקל.** אם פחתה השקל עד חזיו ונעשה דינר: **מוכר לקיימו.** והוציאו בדינר: **דינר הבא**  
**מסלע אסור לקיימו.** אפי' להוציאו בדינר דמתוך שהוא זה ממטבע עבה ורחבה טועין צו לאמרו בשקל ואתי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר.**  
הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו  
משהו נמי דהא אמר בסלע עד שקל ותו לא: **יתר מכדי אונאתה.** לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור.** להוציאה ציפה: **עמאה.** מקבצת  
טומאה מעתה ששרי עשאה כלי: **יקוץ.** יחמכה לשנים דלתי לאפוקיה בשקל: **יתר על כן יקיים.** דלגבי סלע מוכרה פחתה ולא מחליפה בסלע:  
יתר

(א) ב"ק סא. ע"ש. ט) ע"י  
הטעם טוס' חולין נד: ד"ה  
בסלע. א) פ"ק סא. ד) גי'  
הר"ש רבה. ה) [נוספי'  
פ"ג. ו) ר"מ מ"י. ז) [נסך].  
ח) ר"מ מ"י. ט) כלס פ"ב  
[מ"ז ע"ש]. י) [ע"ב].  
יא) [נסך]. יב) [נסך]. יג) [ד"ה  
עשיק לפני ד"ה ושו"י].  
יד) [ע"ב].

מוסף רש"י  
רש"י לשון זול ע"י ד"ה.